

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Formalism, realism and conservatism in Russian law

Antonov, M.V.

Citation

Antonov, M. V. (2019, December 18). *Formalism, realism and conservatism in Russian law. Meijers-reeks*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/81993>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/81993>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/81993> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Antonov, M.V.

Title: Formalism, realism and conservatism in Russian Law

Issue Date: 2019-12-18

Samenvatting (Dutch summary)

FORMALISME, REALISME EN CONSERVATISME IN DE RUSSISCHE WET

In deze studie worden het formalisme en het decisionisme in het Russische denken geanalyseerd, evenals de invloed van conservatisme op het samenspel van deze beide elementen. De wijze waarop in Rusland rechten worden geconceptualiseerd geeft uitdrukking aan 's lands juridische specificiteit en meer in het algemeen: geeft mede vorm en uitdrukking aan de Russische cultuur. Deze studie onthult een eigenaardige combinatie van formalisme, decisionisme en conservatisme in het Russische recht. In de jurisprudentie wordt deze culturele eigenaardigheid regelmatig gebruikt ter rechtvaardiging van uitzonderingen die worden gemaakt op de grondwettelijke principes van non-discriminatie van politieke, religieuze, seksuele en andere minderheden.

Analyse van discussies over culturele verschillen geven zicht op deze bijzondere kenmerken van de Russische cultuur, en bieden meer specifiek zicht op de intellectuele habitus die in de (Sovjet-)Russische juridische opleidingen wordt overgedragen, en die ook thans de rechtswetenschap en de rechtspraktijk in Rusland kenmerkt. De historische en filosofische achtergronden alsmede de normatieve gevolgen van deze cultuur worden in dit proefschrift geanalyseerd; bijzonder onderwerp van studie zijn de heersende rechtsidee, de wijze waarop rechten worden verleend en—door die rechtsidee beïnvloed—de wijze waarop in de praktijk recht wordt gedaan.

In dit proefschrift wordt onderzocht wat de specifieke stijl van het juridische denken in Rusland is. Wordt het Russisch recht gekenmerkt door de (specifieke) wijze waarop rechten in Rusland worden begrepen? Wat zijn in dat geval de verschillen met de manier waarop rechten in andere juridische tradities worden begrepen? Er wordt gewezen op de kloof die bestaat tussen de wetstekst in Rusland en de interpretatie en toepassing daarvan. Russische rechters—in penumbra en lacuna zaken—beslissen soms in tegenspraak met de letter van de wet. Ter rechtvaardiging van zulke beslissingen verwijzen Russische rechtbanken soms—direct of indirect—naar grondkenmerken van en basisvoorwaarden voor de sociale orde, zoals (respect voor) verschillen in cultuur, de wenselijkheid van sociale cohesie rond bepaalde waarden, of naar het algemeen belang als richtlijn voor sociale ontwikkeling.

Conservatieve lezingen en interpretaties van deze grondkenmerken dienen zelf weer als bronnen voor verdere ontwikkeling van juridische principes. Als de wet zwijgt of als de wet onduidelijk is, of als de wet slecht lijkt te zijn (verouderd of te ingrijpend), zullen rechters handelen volgens die logica van het juridische systeem die er toe strekt met hun beslissingen het

sociale systeem te handhaven of te versterken. En zulk handelen (oordelen) met het oog op het handhaven of versterken van het sociale systeem—van de sociale orde—wordt ook van rechters verwacht.

Het onderzoek levert een aantal conclusies op. Een belangrijke conclusie is dat de (on)geldigheid van rechten in de Russische juridische cultuur voornamelijk wordt gerechtvaardigd met verwijzing naar gemeenschapsbelangen, meer dan naar individuele belangen. In mensenrechtzaken kan deze van 'de westerse' afwijkende Russische lijn ook gedeeltelijk verklaard worden door een afwijkende waardering van (het relatieve gewicht van) individuele en collectieve belangen.

Men zou deze afwijkende waardering kunnen zien als een voorzetting van conservatieve vertogen van vóór de revolutie en van de latere Sovjet-ideologie betreffende mensenrechten. Anderzijds kan worden gesteld dat de overheersende Russische rechtstheorie is gebaseerd op een combinatie van formalisme en decisionisme, die de formele vereisten van legaliteit in overeenstemming zoekt te brengen met de behoefte aan handhaving van de sociale orde.

Deze dualistische juridische theorie sluit goed aan bij (eerdere) conservatieve vertogen, wat weer verklaart waarom een liberaal rechtsbegrip weinig opgeld doet in Russische rechtbanken (en in het algemeen in de Russische juridische denkwijze), hoewel individuele liberale rechten wel in de Russische Grondwet zijn opgenomen. De combinatie van formalisme en decisionisme leidt tot tegenstrijdigheden in de rechtstheorie, die worden 'opgelost' door een overkoepelend conservatief verzoeken. Het Russische recht heeft zijn eigen logica—of zo men wil een gebrek daaraan—een eigen rationaliteit en traditie. Onderzoek naar (de werking van) het recht in Rusland dat alleen oog heeft voor de actuele politieke dienstbaarheid van het rechtsbedrijf doet te weinig recht aan de eigenheid—en ook de zelfstandigheid—van het rechtsbedrijf in Rusland. Ook toekomstige onderzoekers valt aan te raden het Russische recht (inclusief zijn theoretische tegenstrijdigheden) te bestuderen vanuit een ruimer (historisch) perspectief.